

С.С. Ільясова, аспірант

ПФ НУБіП України «Кримський агротехнологічний університет»

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПЛОДІВ

Постановка проблеми. В дореформений період сутність ефективності плодівництва зводилася до отримання максимального об'єму продукції з урахуванням її якості й оптимальних витрат на її виробництво. Неодмінною умовою ефективної організації підприємств галузі плодівництва та відповідних підрозділів, формування повноцінного ринку продукції плодівництва та продуктів їх переробки є досконале врахування особливостей цієї галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки економічної ефективності знайшли своє відображення у наукових працях О.Ю. Єрмакова, А.Н. Шестопаля, М.М. Карамана, І.А. Мінакова, А.Н. Шевченко. Однак ці дослідження не враховували подальших доповнень і уточнень в теорії економічної ефективності виробництва плодів, що зумовлює необхідність постійного пошуку а вивчення нових аспектів поняття. Здійснюване дослідження включене в загальний план науково-дослідних робіт ЮФ «Кримський агротехнологічний університет»НУБіПУ з теми «Підвищення економічної ефективності виробництва плодів у сільськогосподарських підприємствах».

Метою статті є систематизація теоретичних аспектів оцінки економічної ефективності виробництва плодів.

Під час аналізу економічної ефективності плодівництва необхідно враховувати особливості галузі, які й визначають принципові основи їх організаційного устрою, залишають відбиток на економіці виробничих структур плодового господарського виробництва, що є надзвичайно важливим у сучасному господарюванні.

На думку О.Ю. Єрмакова, однією з найбільш характерних особливостей плодівництва є те, що воно в цілому базується на процесах відтворення і продуктивного використання багаторічних насаджень – головного елемента основних виробничих фондів цієї галузі. Враховуючи це, помилки, допущені в розміщенні, природно-сортовому складі, схемах закладення насаджень і організаційному устрої саду важко виправити в процесі їх функціонування, що, у свою чергу, знижує ефективність виробництва плодів у конкретному підприємстві [3]. Специфічними

рисами плодівництва також є тривалі терміни використання багаторічних насаджень, що вимагають ще до початку плодоносіння значних витрат, що є незавершеним виробництвом.

Неодмінною умовою ефективної організації плодівницьких підприємств та відповідних підрозділів у інших типах господарств, формування повноцінного ринку продукції плодівництва та продуктів її переробки є досконале врахування таких особливостей цієї галузі:

1. Багаторічні насадження створюються в сільськогосподарських підприємствах і фактично не переходять етапів обміну (реалізації), не мають товарної спрямованості.

2. Плодові культури різняться за тривалістю створення і продуктивного використання насаджень, що, у свою чергу, зумовлює необхідність постійного дотримання раціональної вікової структури насаджень.

3. Важливим є формування садооборотів і чітке їх дотримання.

4. Плоди вирощуються для безпосереднього споживання у свіжому чи переробленому вигляді, що характеризує галузь як найбільш сприйнятливую до ринкової системи.

5. Об'єктивною передумовою високоефективного функціонування садівницьких підприємств є агропромислова інтеграція.

6. Через те, що кон'юнктура ринку плодівницької продукції постійно змінюється, технології її виробництва мають бути максимально гнучкими [4].

Вирішення проблеми об'єктивної оцінки економічної ефективності виробництва нерозривно пов'язане зі встановленням якісних і кількісних ознак економічної ефективності, її підвищенням і знаходженням граничного рівня й темпів росту ефективності виробництва. Передусім економічну ефективність плодівництва обчислюють на основі даних у середньому за парну кількість років, що викликано періодичністю плодоносіння. В дослідженнях ефективності плодівництва бажано врахувати ті біологічні особливості сортів, які безпосередньо впливають на об'єм витрат засобів, матеріалів і витрат праці, сума яких дозволяє отримати собівартість 1 ц плодів конкретного сорту. [5]. Однією з найбільш характерних особливостей плодівництва є те, що плодові насадження впродовж багатьох років прикріплені до певної ділянки. Особливу актуальність отримує проблема високоінтенсивного використання землі, тобто збільшення віддачі кожного гектара землі.

Процес виміру очікуваного або досягнутого рівня ефективності діяльності підприємства (організації) методично пов'язаний передусім з визначенням відповідних критеріїв і системи показників. Допускається

можливість виділення з традиційної системи показників економічної ефективності системи показників технологічної ефективності. Це обумовлено тим, що необхідно ідентифікувати категорію ефективності відповідно до тих аспектів діяльності підприємства, які слід проаналізувати й оцінити, що сприяє поглибленню змісту системи показників економічної ефективності виробництва [1]. Науковець М.М. Караман для оцінки економічної ефективності виробництва плодів рекомендує використати такі показники: врожайність, продуктивність праці, собівартість 1 ц продукції, прибуток з 1 га плодівих і рівень рентабельності [6, с. 241]. Учений І.А. Мінаков додав до цього списку трудомісткість виробництва плодів і прибуток від реалізації продукції плодівництва [5, с. 272].

Ця система показників оптимальна, але до показників економічної ефективності слід віднести лише вартісні. Незважаючи на те, що врожайність визнана як дуже важливий натуральний показник економічної ефективності, за ринкових умов, стає важливим не лише виростити велику кількість продукції, але й подбати про її конкурентоспроможність, щоб реалізувати її з прибутком для себе [2, с. 11]. Як справедливо відмічає А.Н. Шевченко, першочергове значення має отримання прибутку [5]. Важливість прибутку полягає в тому, що воно є основним джерелом розширеного відтворення, формування різних фондів підприємства, стимулювання працівників, що мотивує їх до високопродуктивної праці. У прибутку одиниці продукції синтезується ціна і собівартість.

Розгляд специфіки економіки багаторічних насаджень дозволив А.Н. Шестоपालю зробити висновок, що в сільському господарстві, де земля є головним засобом виробництва і його обмежувальним чинником, ефективнішим буде таке виробництво, у якому результати вищі не лише на одиницю витрат, але й на одиницю земельної площі [7]. Тому важливим показником економічної ефективності у виробництві плодів є прибуток на 1 га плодоносних насаджень. Під час обчислення норми прибутку для плодівництва слід врахувати, що у складі основних засобів числяться тільки плодоносні плодово-ягідні насадження за балансовою вартістю; вартість землі під насадженнями розраховується за грошовою оцінкою 1 га ріллі.

Від собівартості плодів багато в чому залежить прибутковість або збитковість виробництва продукції. Тому боротьба за її зниження шляхом впровадження досягнень НТП і передового досвіду є щонайпершим завданням господарюючих суб'єктів. Аналіз структури собівартості за статтями витрат дозволяє виявити конкретні резерви зниження витрат на виробництво продукції [2, с. 12].

Важливим відносним показником економічної ефективності виробництва плодів є рівень рентабельності, який обчислюється як відношення прибутку до собівартості реалізованої продукції, виражене у відсотках. Проте цей показник необхідно використовувати обережно, оскільки один і той же рівень рентабельності може бути досягнутий при різній величині прибутку.

Висока інтенсивність галузі плідівництва обумовлена значною концентрацією обігових і необоротних коштів виробництва на одиницю земельної площі. Тому плідівництво є привабливою галуззю в плані інвестицій. Визначаючи економічну ефективність плідівництва, дуже важливо врахувати ефективність (окупність) інвестицій в основний капітал - створення плодово-ягідних насаджень і формування виробничої інфраструктури в області.

Висновки. Таким чином, основними показниками економічної ефективності товарного плідівництва в різних аграрних формуваннях і їх підрозділах є: рівень рентабельності виробництва плодів і садівничого матеріалу, норма прибутку з обліком у складі капіталу грошової оцінки або ринкової вартості землі, коефіцієнт економічної ефективності інвестицій в основний капітал і термін окупності, а також об'єм товарної продукції і прибутку від її реалізації з розрахунку на 1га плодоносних плодово-ягідних насаджень.

Сучасні критерії розвитку плідівництва визначаються не тільки специфічними умовами відтворення і реалізації продукції, а й перш за все об'єктивними законами ринку, змінами його кон'юнктури. З цієї причини виробництво плодів повинно бути зорієнтоване на задоволення потреб ринку і одержання при цьому максимального прибутку.

Бібліографічний список: 1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія / В.Г. Андрійчук – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с. 2. Караман М.М. О сущности эффективности и экономической эффективности сельскохозяйственного производства в переходный период к рыночной экономике, их критерии и показатели / М.М. Караман // Экономика Крыма: науч.-практ. журн. – 2002. – № 4. – С. 10-13. 3. Єрмаков О.Ю. Організація сільськогосподарського виробництва: навч.-метод. посіб. для студ. аграрних вузів / О.Ю. Єрмаков. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: НЕУ, 2007. – 266 с. 4. Організація сільськогосподарського виробництва: підручник для студ. економ. спец. вищ. аграр. закладів освіти III–IV рівнів акредитації / [Г.С. Тарасенко, Л.Я. Зрібняк, М.М. Ільчук та ін.]; за ред. Г.С. Тарасенка. – К.: ФАДА, ЛТД, 2000. – 446 с. 5. Экономика

сельского хозяйства: учеб. пособ. для ВУЗов / [И.А. Минаков, Л.А. Сабетова, Н.И. Куликов и др.]; под ред. И.А. Минакова. – М.: Колос, 2000. – 328 с. 6. Экономика предприятия: учеб. пособие / под общей ред. д-ра экон. наук, проф. М.М. Карамана и канд. экон. наук, доц. П.Н. Майданевича. – Житомир: ЖГТУ, 2007. – 384 с. 7. Шестопаль О.М. Відтворення плодових та ягідних насаджень / О.М. Шестопаль // Економіка АПК. – 1997. – № 2. – С. 41-45.

Ильясова С.С. Особенности оценки экономической эффективности производства плодов. Рассмотрены особенности оценки экономической эффективности производства плодов с учетом специфических факторов отрасли.

Ilyasova S. Features of the economic efficiency assessment of fruit production. Features of the economic efficiency assessment of fruit production taking into account the specific industry factors were considered.